

MOZAIK

SLAVKO MALNAR (86)

Raj bez ljudi: Svaka druga kuća u čabarskom kraju je prazna

Vozite li se selima i zaseocima Gorskog kotara, neminovno će vam, pored svih prirodnih ljepota, za oko zapeti otužne kuće sa spuštenim roletama, zarasle u korov umjesto ruža. Tu su nekad živjele obitelji sa sedmero, osmero djece, danas ih je toliko u cijelom selu. Upravo o temi starenja seoskog stanovništva, na primjeru područja grada Čabra s okolnim mjestima, razgovarala sam s istaknutim povjesničarom ovoga kraja, 86-godišnjim Slavkom Malnarom iz Tršća.

 Objavljeno prije 4 mjeseca | 11. 08. 2023.
 Autor **Gordana Arh**

Slavko Malnar (foto: Gordana Arh)

Od "Hrvatske Švicarske", kako znamo reći za naš šumovit Gorski kotar, što se tiče čabarskog kraja, jedva da je ostalo ono početno "š". Uzmimo za primjer područje Grada Čabra, koji uključuje i mjesta Gerovo, Tršće, Prezid i Plešće – cijeli kraj ubrzano stari, gotovo polako nestaje – mladi odlaze u veće gradove na školovanje i ne vraćaju se, na sve više kuća rolete su trajno spuštene.

Samo se čeka da se na hrpu sruše propali hoteli i nekadašnje tvornice, u šumu zarasta skijalište, a zatvaraju se jedna za drugom institucije – dugo u kraju već nema suda, katastra, ove je godine ključ u bravu stavila i banka.

"Najbliža je banka sada udaljena 45 kilometara i to po oštrim zavojima, po kojima se bolesnici voze i u Rijeku, 65 kilometara do prve bolnice", govori gospodin **Slavko Malnar** dok nabrajamo neslavan niz. Koliko je to velik problem ove prometno poprilično izolirane sredine, jasno je iz njegovog osobnog primjera: "Kad mi se pokojna supruga Marija razboljela, ja sam je u godinu dana 110 puta odvezao u Rijeku u bolnicu, i natrag. To je po ovim zavojima naporno za zdravog čovjeka, a kamoli za bolesnog", govori mi.

Nezamislivo težak život u prošlosti

ŽIVOT POČINJE S 50!

Mi smo medij zajednice. Razbijamo predrasude o starenju i starosti – živimo. Pratimo teme zdravlja, zdravstvene, obiteljske i mirovinske politike, politike, kulture, zabave, znanosti i životnog stila. Želimo vas ohrabriti, povezati i inspirirati kako biste zdravije i aktivnije uživali u životu. Poštujemo različitosti, promoviramo toleranciju i potičemo argumentiranu raspravu. Naš moto je: Živite brzo, umrite stari. Jako stari.

EPP

Vratili smo se potom u razgovoru na nešto davniju prošlost čabarskog kraja, o kojoj ovaj vitalni umirovljenik rođen 1937. godine, doista gotovo sve zna.

“Nekad se ovdje živjelo teško, samo od poljoprivrede. To se promijenilo 1650. godine, kad vlastelin Petar Zrinski otvara željezaru, kovačnicu i rudokope. Ljudi su se tada masovnije doseljavali, puno ih je došlo s područja današnje Slovenije. Bio je to prvi procvat kraja, no kad se ruda iscrpila, 1785. opet se sve zatvara. Ljudi su ostali bez zarade, obitelji su bile mnogobrojne i pojedincima je ostajalo premalo zemlje za opstanak. Tada počinje iseljavanje, no kako je ipak ostalo više ljudi nego što ih je zemlja mogla prehraniti, kraj je bio vrlo siromašan”, govori nam Slavko Malnar.

Sve do Drugog svjetskog rata, natalitet je bio veći od mortaliteta, pa i prvih desetljeća nakon njega. “Najveći broj ljudi koji je općina Čabar ikad imala, bio je je upravo u prijeratno vrijeme, kad je tu živjelo 8.356 ljudi. Nakon rata vratilo ih se iz logora oko 6.000, no tada obitelji više nisu imale po sedmero, već češće troje ili četvero djece. Ostalo je tako sve do prijelomne 1960. godine, kad kreće industrijalizacija i masovno zapošljavanje. Zaposlilo se čak 70 posto žena!”

“Napuštala se tada polako poljoprivreda, parovi su imali po jedno, dvoje, rjeđe troje djece. Ono što se pak do osamdesetih udvostručilo, bio je broj stambenih objekata – **gradilo se na sve strane** zbog povoljnih stambenih kredita. Iako natalitet tada blago opada, kraj je živahan, mladi tu pronalaze posao, mnogi ostaju u rodnom kraju”, ispričao je gospodin Malnar koji je, otkako se prije 22 godine umirovio, napisao 20 knjiga o povijesti kraja.

Procvat koji se događao tijekom tih 25 godina, dodaje u razgovoru, prekida Domovinski rat, odnosno privatizacija, kad sve kreće strmoglavo nizbrdo.

Propale tvornice, intelektualci odlaze

“Privatizacija je uništila tvornicu namještaja (Dip/Goranprodukt/Finvest) u kojoj je nekad radilo 750 ljudi, na koljena su pale Tvornica krep papira Gerovo i tvornica metalo-plastike Metalpres iz Plešci, zatvaraju se pogon Tvornice odjeće RIO, Tvornica kemijskih proizvoda, Ugostiteljsko poduzeće Goran – rasprodani su i danas prazni zjape svi hoteli i restorani. Hrvatske šume reorganizirale su se i smanjile su broj zaposlenih sa preko 600 na manje od 100 ljudi, skijalište zarasta u šumu”, nabraja nam naš sugovornik.

Privredu danas drže privatnici – pilane, građevinari, pokoji stolarski obrt. Sve je to premalo.

Slavko Malnar (foto: Gordana Arh)

Nema tu više ni 3.200 ljudi

“Cijeli Čabarski kraj je do danas spao na 3.200 stanovnika, a vjerojatno nas je i puno manje, jer su i neki koji tu ne žive, prijavljeni na djedovini. Umirovljenika je 2020. bilo nekih 1.200, ali i s obzirom na to koliko brzo natalitet opada, ja bih se usudio reći da se njihov broj nije smanjio. I što je opasno, bolno i poražavajuće, intelektualci nam i dalje ostaju u

mjestima studiranja ili odlaze raditi van. Nemamo dovoljno visokoobrazovanih ljudi s naprednim i svježim idejama. Evo, aktualni gradonačelnik Antonio Dražović dolazi iz Zadra", rekao je nadalje i dodao da je po razredima u osnovnoj školi svega po nekoliko djece, a gimnaziji prijete zatvaranje.

Otužni i pusti zaseoci

Otužno je proći ovim mjestima i zaseocima, teško je povjerovati da je toliko kuća prazno i prepušteno propadanju. Da bi što lakše shvatili stanje u kraju, gospodin Malnar nam nepovoljna demografska kretanja objašnjava na primjeru malog zaseoka Ravnice, gdje je i njegova kuća u kojoj, nakon smrti supruge, živi sam.

"Od 25 kuća u zaseoku, samo ih je 12 nastanjeno! U dvije kuće živi samo po jedan umirovljenik, u četiri kuće je po dvoje umirovljenika. Da skratim, od 27 stanovnika, 14 je umirovljenika. Više od pola! Mlađa djeca su u samo dvije kuće, što znači da će sve ostale kuće biti kad-tad zatvorene", rekao je zabrinuto gospodin Slavko.

Gorani su se nekad vraćali u svoj kraj

"Ma koliko kraj bio zabit, klima oštra, zemlja teška i slabo plodna, ovdašnji Goranin nekad iznad svega volio svoj kraj. Da shvatite koliko, navest ću vam primjer koji se dogodio u obitelji mog djeda. Naime, moji su preci zbog duga, koji su napravili za osnovne živčane namirnice, trgovcu morali predati značajan dio imanja. Tada je djed otišao na rad u Ameriku te se za sedam godina vratio s novcima koje je ondje zaradio i skupo otkupio imanje od trgovca. Za to je mogao kupiti kuću i njivu negdje gdje je klima pitomija, zemlja plodnija, primjerice u Slavoniji. Ali ljubav je našeg čovjeka vukla u ova brda na 992 metra nadmorske visine, sat hoda od najbližeg naselja", ispričao je moj zanimljiv sugovornik.

Danas mladi odu na školovanje, i ne vraćaju se

"Danas imamo velike zidane kuće, vodovod, struju, tv, telefone, kanalizaciju, automobile, traktore, trgovine i asfaltirane prometnice, a motiva za povratak mladih sve je manje i manje. Posla nema, ako ga ima plaće su male i srljamo kamo srljamo. Spas vidim jedino u naseljavanju mladih, ali mora im se ponuditi nešto uvjerljivo što će ih privući", smatra Slavko Malnar.

Počeo je raditi s 11 i pol godina

Danas su nam mogućnosti ipak veće, ta ne možemo ni zamisliti kako je život izgledao prije samo 80 godina, kad je naš sugovornik bio školarac. O tome svjedoči: "U mom je djetinjstvu u selu bila samo četverogodišnja škola. Roditelji su me tako s 11,5 godina poslali raditi – s ostalim radnicima tucao sam kamen na cesti koja se gradila, i tako do 14. godine. Potom sam se prijavio na izučavanje postolarskog zanata i završio 3 godine naukovanja te radio kao postolar. Kasnije sam radio i kao šumski radnik. Nakon vojske završio sam najprije do kraja osmoljetku, i na kraju dogurao do više stručne spreme, završivši Ekonomsku dopisnu školu u Zagrebu. Kao blagajnik, a potom i knjigovođa, radio sam na Šumariji Tršće, te kratko na SDK (današnja Fina), te u Riječkoj banci (danas Erste)."

Svakodnevica našeg 86-godišnjaka

Gospodin Slavko prije tri je godine ostao udovac, kad je od posljedica gangrene umrla njegova supruga Marija. Tada mu se život okrenuo naglavačke – nije ga, kaže, u svoj toj tuzi pogodilo to što sada mora kuhati, prati, peglati i čistiti, koliko ga je satrla praznina, samoća.

Zdrav je, tlak mu je kao u mladića, baš kao i krvna slika. Muči ga jedino ateroskleroza za koju pije lijekove, i to je sve od tableta za njega. Još si i danas priušti odlazak u toplice, još nedjeljom popodne sjedne za volan i provoza se ovim krajem pa ode i do Slovenije.

Za ovakvo zdravlje duha i tijela, zaslužan je uredan život. "Na spavanje idem u 20 sati, dižem se u 4 sata. Prvo ujutro popijem dvije crne kave, onda slušam omiljene emisije na radiju do 8, kada doručkujem – obično šnitru kruha i tri šnitice zimske salame, uz čaj. Poslije imam posla na kući i oko kuće, koliko mogu, do ručka. Najčešće si skuham grah,

ričet, kupus, gulaš, često i govedu juhu, i uvijek nešto od toga imam i zamrznuto. Večeram također svaki dan u isto vrijeme, najviše volim palentu”, rekao je.

Svaki slobodan trenutak posveti proučavanju povijesti ovog lijepog, planinskog kraja, po ljepoti prirode doista – raja. Napisao je dvadeset knjiga o povijesti, domaćem govoru, o prezimenima, životu u prošlosti, običajima i žrtvama u II. svjetskom ratu.

Doživotna prijateljstva

Aktivan je i član Udruge antifašista, jer je kao dijete bio u logoru na Rabu, pa ode na svaku važnu obljetnicu, gdje obavezno drži govor. Među aktivnima u toj udruzi ima i najbolje prijatelje, bez kojih ne može zamisliti život jer se gotovo svaki dan s nekim čuje telefonom.

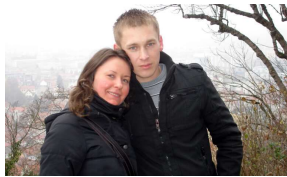
“Teško je biti posve sam. Posjećuje me nećak, s njim sam dogovorio skrbništvo jer se za to čovjek u ovim godinama mora pobrinuti. Zapisao sam se i starački dom, ali ću otići samo ako onemoćam i ne bude drugog rješenja. Naši ljudi ne vole ostaviti svoja ognjišta i otići u domove koji su u Delnicama, Rijeci, na Krku ili Lošinj”, kaže nam.

Pogledam na kraju našeg trosatnog razgovora kroz prozor njegove kuhinje, a u vrtu na maloj njivi raste mu uspješno češnjak, krumpir, crveni luk, poriluk. Na kuhinjskom prozoru crvene pelargonije, na ogradi terase raskošne bijele petunije. “Ovo su moje male radosti koje još uvijek mogu njegovati”, rekao mi je dok sam se na rastanku divila njegovoj okućnici.

Ovaj prilog je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.

SVE O TEMI: #DEMOGRAFIJA #GORSKI KOTAR #STARENJE STANOVNIŠTVA

PROČITAJTE I OVO

Kristina Tomac (34): 'Nitko iz mog društva nije se zaposlio u Gorskom kotaru'

Zorica Žagar (56) iz Gerova: 'Najsretnija sam kad starom čovjeku uljepšam dan'

'Pravo na pomoć u kući je spas za starije Gorane, ne moraju u starački dom'

VIŠE S WEBA

NI FRANCUSKA, NI PEČENJE, NI KOLAČI: Znete koje je hit blagdansko jelo u Hrvatskoj ove godine? Iznenadit će vas

Oglas

Bezbolan domaći poraz Vinkovčana

ZA PROIZVODOM IZ HRVATSKE OTIMAJU SE DO NJEMAČKE: 'Najbolji izum ikada, ovo će pokupovati na tisuće ljudi'

Oglas

Pet crtica na kraju tjedna: Probali smo istarske fritule s tartufima. Odlične su!

VELIKA NOVOST U ZET-OVIM TRAMVAJIMA: 'Kad sam čula što su uveli, mislila sam da je šala. Ali ne...'

Oglas

Počela rekonstrukcija raskrižja na ulazu u Škabrnju koja će povećati prometnu sigurnost

OVAJ BOŽIĆ BI MOGAO BITI DRUGAČIJI OD SVIH DOSAD: Evo što će nas dočekati za samo par dana...

Oglas

Rudeš vs Rijeka je mali hrvatski kup-klasik koji je znao ponuditi i šokantne nogometne trilere

Hamas uputio oštru poruku: 'Ubit ćemo sve preostale taoce ako se ne ispune ovi zahtjevi'

Sponsored by Midas

MOJE VRIJEME
ŽIVOT POČINJE S 50

[IMPRESUM I KONTAKT](#) [UVJETI KORIŠTENJA](#) [RSS](#)

 [Postavke privatnosti i kolačića](#)

